Prof. Marcel Lapteș

FESTIVALUL NAȚIONAL AL ARTIȘTILOR POPULARI „DIN TOATĂ INIMA” LA 40 DE ANI

Cultura populară se confruntă, în contextul de astăzi al modernității societății noastre, cu un nou discurs al redefinirii situației folclorului în paradigmele **tradiției vs. inovație** în care identitatea rămâne definitorie, în contradicție cu multitudinea de aspecte ale **globalizării**; sintagmă care aduce cu sine o anume **dezintegrare culturală** a unor forme tradiționale din comunitățile rurale[1].

În aceste condiții, înființam în anul 1979 la Deva, Asociația folclorică a artiștilor populari sub genericul **Miorița** cu scopul de a valorifica creația literară populară din arealul folcloric hunedorean cu dorința, ascunsă, de a ne opune campaniei stupide de laicizare a folclorului intreprinsă de cultura dirijată comunistă.

Denumită mai târziu, simplu, **Cenaclul Miorița**, în cadrul acestuia am dezvoltat **fenomenul poeților populari** prin stimularea și promovarea valorilor patrimoniale din spațiul culturii tradiționale, a scrisului țărănesc ieșit cu demnitate și curaj din oralitate. Cu doi ani înainte de înființarea cenaclului „Miorița”, din 1977, începuse să se desfășoare anual, în județul nostru, un festival de poezie populară, sub denumirea **Din toată inima**, la început cu participare locală, apoi prin extindere, cu poeți populari din diferite județe ale țării.

Mișcarea aceasta, specifică emulației creației populare de la sate, a cuprins un număr limitat de artiști folclorici care au contribuit la formarea și consolidarea conceptului de **poezie populară nouă**.

Îi menționez cu dragoste dar și cu nostalgie pe **Aurel Alic, Romulus Bunea, Ioan Buștea, Ana Demian, Nicolae M. Isac, Milionor Moldovan, Sânziana Moldovan, Maria Oprea, Ileana Lazăr Podar, Ioana Precup și Ion Taurescu**, ca fiind membri fondatori, promotori ai esteticii versului popular. Toți acești creatori de frumos popular „**minunați meșteri, calfe și zidari**” ai folclorului românesc s-au constituit ca mesageri peste timp al valorilor perene ale tradițiilor, datinilor și obiceiurilor locale în care mișcarea literară a poeților populari și-a câștigat cu prisosință dreptul la tezaurizare și considerație artistică prin cărțile publicate de țărani la edituri de prestigiu locale și naționale, prin apariții de profundă sensibilitate la emisiunile Radio-TV.

De-a lungul timpului s-au integrat și alți poeți populari în mișcarea noastră: **Augustin Bria, Simion Colcer, Ilie Eremia, Marinela Ilia, Horia Făniș, Horia Viorel Fodor, Dumitru Dumitrescu, Ioan Becuș, Ana Borza Lepădatu, Monica Dușan, Ioan Gavrilă, Emanuel Lazăr, Maria Pricop, Mărtica Roșca, Ana Tricu** care își trag seva creatoare din **universul tradiției**, a civilizației proprie mentalităților oamenilor satelor, exprimată în **ansamblul de creații fundamentale** ale acestuia ca expresie de valoare deosebită a **identității naționale**. Poemele acestor poeți sunt „dorurile satului cu întreg universul său, tulburător în veșnicia sa, un mesaj în timp”[2].

Pentru că scrisul țăranului, descătușat din „chingile oralității”, rămâne precum ființa sa: enigmatic și tăcut, îndărătnic înfipt cu rădăcini puternice în pământul strămoșesc unde și-a creat un tărâm fabulos, un spațiu propriu, numai de el știut ducându-și zilele după un calendar „ciudat” cu datini și obiceiuri nepărăsite de la naștere și până la trecerea în neființă. Viața sa este un poem nesfârșit, sacralizat în **mitul mioritic**, dar plină de împilări de tot felul și topită în sărăcie.

Întreaga efervescență creatoare a acestor adevărate **tezaure umane vii** și-a găsit înțelegerea de la înființare și până în prezent, a forurilor culturale locale, mai ales al Centrului de Cultură și Artă, care prin specialiștii săi au sprijinit la exigențele științifice ale conservării și valorificării, fenomenul scriitorilor țărani ca un dialog constructiv între **tradiție și modernitate** prin aspectele sale revelatoare pentru mentalitatea vieții rurale, într-un nou timp al țăranului român.

Satul românesc „ca factor esențial de cultură și accent ma-

jor în viața etnicului și-a încheiat rolul istoric"[3]. Academicianul **Al. Philippide** spunea despre poezia scriitorilor populari că „se întărește cu forțe venite chiar de la izvoarele ei(...), poeții au un ton personal și nu se aseamănă între dânșii, așadar se deosebesc de caracterul anonim, și oarecum general al folclorului"[4] iar alt academician **Gabriel Țepelea**, filolog de formație, își susținea în tinerețe teza de licență din poezia lui Paul Târbățiu, poet popular din Caraș Severin.

Caracterul folcloric **unitate în diversitate** îl vom găsi de-a lungul Festivalului Național al artiștilor populari **Din toată inima**; ajuns în timp la a XL-a ediție, a adus în fața specialiștilor și iubitorilor de folclor un fenomen spiritual în devenire dialectică, poezia populară de factură **inter-folclorică**, sintagmă globală de sorginte etnofolclorică.

Fiind o creație hunedoreană, festivalul **Din toată inima** s-a constituit în fiecare an într-un florilegiu de spiritualitate populară iar creațiile literare ale poeților populari au fost cuprinse periodic în antologii literare prin care am căutat să promovăm, valorile poetice, spiritualitatea populară a scrisului țărănesc din cât mai multe zone etnofolclorice ale țării:

Patriei din toată inima – 1982
Florile pământului – 2002
Lumina din cuvinte – 2007
Nesfârșitele plaiuri – 2009
Constelația satelor – 2014.

În cei 40 de ani de ființare a mișcării literare țărănești am intreprins studii și cercetări științifice asupra fenomenului în discuție, conjugându-ne efortul în direcția promovării scrisului popular.

Suntem conștienți că în actualul context al timpurilor moderne când observăm cu tristețe erodarea unor aspecte de cultură tradițională, avem o misiune de evidentă răspundere în direcția **cercetării, conservării și valorificării** eposului popular aflat sub presiunea globalizării timpurilor noastre.

Astfel periodic am sprijinit creația poeților populari, prin tipărirea în cadrul unei colecții specializate **Ethnologica,** a celor mai valoroase creații menite să popularizeze activitatea scriitoricească a acestora. În intervalul de timp menționat poeții hunedoreni au publicat 80 de volume de poezii, multe din ele premiate cu ocazia unor manifestări culturale specifice. Cel mai prolific, în acest sens, este poetul popular **Ioan Bușteа**, președinte al cenaclului „Miorița" autor al 14 volume de poezie, fiind în același timp un pasionat culegător de folclor, un factor important de emulație culturală în satele județului nostru.

Un aspect pe care unii „elitiști culturali" îl aduc în spațiul fenomenului poeților populari este acela al „suficienței actului artistic" potrivit căreia poezia populară ar fi o palidă copie a celei moderne, a unei hibridizări culturale, lipsită de candoarea și farmecul **oralității** și **colectivității**, cei mai mulți neagă valoarea tradițională a fenomenului.

Argumentul cel mai bun ni-l dă renumitul profesor etnolog Petru Ursache, printr-o metaforă revelatoare: „a-i face proces de intenție (scrisului țărănesc – n.n.), a-i nega existența cu zgomot și brutalitate este ca și cum l-ai refuza pe Homer pentru că a creat poeme prea lungi, muzica lui Rossini pentru că esti surd, pictura lui Rafael pentru că esti orb, sistemul mitologic al lui Mircea Eliade pentru că esti mut"[5].

Timpul țăranului român, în acest context, este adiat de **aripa înnoirii** spiritualității satului contemporan, complex și dinamic, încadrat într-o multitudine „de repoziționări și reconfigurări epistomologice specifice posmodernității (...) întregul demers științific impune o cunoaștere de adâncime (...) o activitate riguroasă de teren"[6] care încurajează prin mecanisme sociale economice și politice o **nouă stare de cultură generală**. Încadrată plenar, în acest context, mișcarea artistică a poeților populari (condeieri plugari, scriitori țărani, literați ai satului etc.) trebuie înțeleasă și receptată în **patrimoniul material** ca forme asociate acestora prin reprezentări, expresii, cunoștințe și abilități care generează la nivelul indivizilor un **grup aparte** dar cu filon comun al sentimentului folcloric de identitate și continuitate. Această noțiune a **existenței fenomenului poeților populari** este eludată, probabil neînțeleasă, de așa numiții elitiști, adepți ai unei globalizări excesive care consideră **tradiția** ca o formă culturală perimată, neconformă cu mersul societății noastre, uitând că identitatea culturală este memoria lumii, un patrimoniu cultural al fiecărei națiuni[7].

Mărturie în acest sens stau zecile de volume de poezie publicate de-a lungul celor patru decenii de exis-

tență culturală a poeților populari, adevărate modele de simțire populară care merită să fie tezaurizate și „să-și găsească locul, din ce în ce mai devreme, în muzee"(8). Astfel, ne propunem ca anul viitor (2017), când mișcarea noastră în județul Hunedoara (cu extindere și în alte zone etnofolclorice) va împlini aproape o jumătate de secol, să elaborăm o **monografie a scrisului țărănesc** prin sinteze etnografice și etnologice specifice faptelor de folclor relevate de scriitorii țărani, prin analiza tipologică și spațială a fenomenului cu preponderență a temelor și motivelor în complexul valoric al tradiției populare, în primul rând al caracterului inedit pe care o aduce creația acestora. Acest demers, atât de complex prezentat de profesorul **Ion Șeuleanu** (9), va contribui la elucidarea unor întrebări care mai persistă în legătură cu prezența poeților populari ca și **categorie folclorică** în peisajul actual al spiritualității populare, mai mult a celor din sfera folclorului și etnografiei, a destinului istoric pe care timpul îl rezervă fenomenului. Noi considerăm întreaga activitate a scrisului țărănesc drept una din **formele spirituale arhetipale** în existența culturală a satului românesc, cu toate implicațiile sociale ale comunității în viața țării și avem datoria de a le urmări activitatea. cu grijă și deosebită atenție pentru că acești oameni sunt imaginea nouă a unor rădăcini străvechi de spiritualitate națională, o formă specifică a performanței artistice folclorice iscând, în timp, noi frumuseți ca un omagiu adus zestrei satului românesc.

(Fotografii: ing. Bujor Dușan).

Note bibliografice:

1. Mariana Deac, Marcel Lapteș, *Constelația satelor*, Editura Corvin, Deva, 2014, p. 3.

2. Angela Mariana Zbertea, Prefață la *Poemele satului* de Horia Viorel Fodor Editura Corvin, Deva, 2012, p. 3.

3. Petru Ursache, Prefață la *Eseuri de etnografie și folclor* de Marcel Lapteș, Editura Corvin, Deva, 2014, p. 12.

4. Al. Philippide, *10 poeți țărani,* cuvânt înainte, Centrul Creației Populare, București, 1973, p. 9-10.

5. Petru Ursache, *op. cit.* p. 16.

6. Sabina Ispas, *Un demers cultural necesar* în prefață la Camelia Burghele, *Repere de cultură tradițională sălăjeană*, Zalău, Biblioteca „Musei Porolissensis" (VIII), 2006, p. 7.

7. Camelia Burghele, *Repere de cultură tradițională sălăjeană*, Zalău, 2006, Biblioteca „Musei Porolissensis" (VIII), p. 17.

8. Ioan Opriș, *Demersul muzeal este o necesitate culturală*, în „Cultura", nr. 36/2005, p. 10.

9. Ion Șeuleanu, *Cercetarea faptelor de cultură populară: examenul interdisciplinar*, în Revista de Etnografie și folclor, nr. 3-4, București, 1996, p. 236 și urm.

